

ОД СТАПАРА ДО БАЊИЧКОГ ЛОГОРА

Четрнаестог децембра, 1941. пред саму ноћ, док је падао снег, пред мојом кућом у Стапарима појавили су се партизански борци. Тог дана ујутру јавио ми се Дупко Челиковић, који је био упућен у Биооку. Питао је за чету. Послао сам га у Јовичиће. Он је тамо нашао чету и истог дана увече цела чета дошла је мојој кући. Колико се могло, чета је смештена на конак. Сећам се са колико пажње је командир Луне раопоређивао борце на преноћиште, а кад је све завршио, легао је крај шпорета на патос у мојој кући.

Пошто се моја кућа налазила у једној долини, која би у случају поновиог напада била незгодна за одбрану, договорили смо се пред зору да се чета пребаци у Плакаловиће, недалеко од моје куће, где је положај од евентуалног поновиог напада био много повољнији за одбрану.

Оовануо је 15. децембар. Чета се затекла у Плакаловићима, у кући Здравка Плакаловића. Неко од издајника из оела ни сада није могао да мирује. Отрчао је до чувара железничке пруге Љубоја Миковића и рекао:

— У кући Бориоава Јокића су паргизани. Јави брзо Немцима!

Љубо се снебивао па најпосле рече:

— Добро, добро! Иди ти кући. Мени је сад телефон у квари а чим буде поправљен, јавићу!

Издајник је отишао. Одмах после тога Љубоје Миковић послао ми је по једном дечаку малу цедулицу на којој је писало да је неко пријавио партизане. Рекао ми је да јавим партизанима да се обезбеде.

Показао сам ту цедуљу партизанима. Не знам да ли због тога упозорења или због неких других разлога, чета је убрзо почела да се припрема за повлачење. Пошто је обезбеђен и подељен ручак, чета је поред моје куће отишла у правцу Мирковића. Кад су наишли поред моје куће, поново смо се дотоворили да ја са осталим партизанским симпатизерима из Стапара проверим да ли оу сахрањени изгинули у борби око Перишића кућа, да ли су превијени сви рањеници и кад то завршим, да другарицу Милеву Ђурђић пребацим у овоју кућу на нешвање и лечење, а после то-

га да се цела стапарска група припрем и да заједно са овом четом, кроз дан-два, настави повлачење. Чета је отишла те ноћи преко Перишића и реке Ђетиње на Качер и одатле продужила да се пребације у правцу Санцака.

Превео сам Милеву Ђурђић овојој кући, Ту су је моји укућани превијали, неговали и крили до 18. децембра. Осамнаестог децембра у Стапаре су нагннули четници и љотићевци и почели по целом селу да хапсе све што им је било сумњиво. Тот дана преко 150 људи из села је похватано и доведено у Централни затвор у Ужице. Милеву Ђурђић, мене и мог брата Ранисава такође оу тог дана ухватили четници. Кад су дошли кући, видело се да знају да је ту сакривена Милева Ђурђић и одмах су је нашли. Све троје су нас потерали према стапарској општини. Успут су Милеву Ђурђић тукли и малтретирали, а нама осталим претили и малтретирали нас.

Целе ноћи између 18. и 19. децембра трајало је саслушавање и батињање у стапарској школи. Тражили су да признамо где су партизани, ко их је поматао, ко је са њима сарађивао, ко им је давао храну, итд.

Пред зору 19. децембра повезали су нас и у пратњи десеторице жандарма потерали нас у правцу железничке станице у Стапарима, Мислили смо да ће нас водити право у ужички затвор, међутим, са станице у Стапарима возом су нас одвели недићевским жандармима у Биоску. Био је Никољдан. Пред самим улазом у биоштанску школу угледао нас је Адам Синђић. Он је родом из Стапара, а још као дечак прешао је да живи у Биоски. Сада је он ту био председник општине. Сматрали смо га добрим човеком. Кад нас је видео, изађе из кола, а жени остави дизгине у рукама и пође испред нас право у школу, где је седео старешина недићевских жандарма, неки капетан. У том и нас уведоше у школу. Адам Синђић, чујемо, прича недићевском капетану како он данас слави и како је пошао браћи у Стапаре. Потом га замоли да на дан овоје славе донесе и почасти нас похватане Стапарце. Капетан му то дозволи. Убрзо је неко донео хлеба и ракије и танџир посног пасуља. После тога још неки људи из села доносили су нам јабука. Међу недићевским жандармима било је и неких Црногораца. Милева Ђурђић, која је била родом из Црне Горе, некако се брзо с њима споразумела и они су јој као рањеној указали извесну пажњу.

Провели смо ту тај дан и следећу ноћ. Сутрадан, 20. децембра, рано изјутра, у Биоски се појавио мајор Драгомир Милутиновић, родом из Стапара, сада у служби код недићеваца. Дошло је још пуно људи из Стапара и Биоске да нас виде и да се увере да ли смо живи. Уочи тог дана, док су нас држали у биоштанској школи, било је неких провокација, У селу Биоски Костића су славили Никољдан. Двојица из те фамилије били су партизани.

Док су славши, у њиховој кући настала је нека препирка. Морали су да интервенишу недићевски жандарми. Неке од њих довели су у школу, ту их премлаћивали па пуштали, а затим поново ишли у Костиће и доводили другу групу и поново их млатили. Тако је то трајало цео дан и кад наше стапароке групе то је повећало нервозу и сви ми у себи смо помишљали: шта ли ће радити тек с нама партизанима кад се овако понашају према мештанима за обичне славске зајевце.

Мот брата Ранисава, на инсистирање мајора Милутиновића, недићевци су тада пустили кући.

Приликом спровођења у ужички затвор Милеву Ђурђић и мене недићевци су пооебко везали и појачали спроводничку групу да би нас довела до затвора.

У затвору у Ужицу настављено је свакодневно испитивање и саслушавање. Жандарми и агенти су се такмичили ко ће ревносније извршити окупаторска наређења. Саслушавали су нас и тукли и ноћу и дању.

Били смо у надлежности неког мајора Матића. По свему судећи, он је према нашој групи имао нека посебна овлашћења. Од његовог наређења и његовог потписа, како омо видели, зависило је највише како ће се с нама даље поступати.

На дан 24. децембра извели су ме из затвора на саслушање Добро сам запамтио тај дан. Уводешо ме у иследникову канцеларију. Одмах је почело батинање. Оборили су ме на патое и четворица њих почели немилосрдно тући дугачким крушковим куваним моткама. Тукли су ме Космајац, Радан Грујичић, жандарм Драгићевић и још један наредник — недићевац. Ударили су ми 200 батина а да ме ни речи нису питали. Тек после тога су ме почели питати: с ким сам радио, ко су паргизани, ко је у одбору био, с ким сам сарађивао, шта сам радио, коме сам помагао. Питали су и даље наставили да туку. Крај врата са блоком је стајао полицијски писар, тада предстојник полиције, Тихомир Љубојевић. Агенти су тукли. Решио сам да не проговарам ни једну реч. Љубојевићев блок остао је празан. Добио сам 350 батина. Одело ми се потпуно распало. Био сам отекао од удараца. Кад ништа нису могли дознати, однели су ме поново у затвор, пошто сам нисам могао ићи. У затвору су покушали да ми узму бар геиералије. Нисам могао ни да проговорим. Чуо сам да је неко други нешто тада рекао о мени: како се зовем и одакле сам и то је записано.

Пред зору 25. децембра цео затвор подигнут је на ноге. Онако како се ко задесио, го, бос, без мараме, без капе, истеран је у затворско двориште, а одмах затим на главну ужичку улицу. Свуда околу били су постављени митраљези. Сви смо мислили да да је са нама готово, да нас воде у крачугово на стрељање. Неки су се шапато договорали да, кад пођемо уз Доварје, почнемо бежати. Рачунали смо да ће тако неко ипак остати жив. Од угла

код банчиних трезора окренули смо према железничкој станици. Значи не воде нас у Крчагово.

На железничкој станици чекао је спремљен воз од фургона за транспоновање стоке. У сваки фургон је убачено 40 — 50 људи, фургон је споља закључан и после неког времена локомотива је пионула — воз је кренуо према Беотраду. ..

На неким успутним станицама воз је стајао.

Двадесет петог децембра каоно увече увели су нас у круг Бањичког логора у Беотраду.

Колико се сећам, најмање похватаних партизана и партизанских симпатизера стигло је тог дана из ужичког затвора на Бањицу.

Распоређени смо по собама. У сваку собу агенти су набили по 150 — 200 људи. Мене раопоредише заједно са осталим Стапарцима у ообу 17. У тој соби налазио се с нама заједно и Слободан Секулић, командант батаљона у Ужичком партизанском одреду. Њега су агенти подругљиво звали Тимошенко.

Неким случајем сео сам у соби баш до Секулића. Били смо уморни и изнурени да омо одмах почели да дремамо. Одједном у собу улети Вујковић, тада управник лоштра, а са њим још неколико агената.

— Који је овде Секулић Тимошенко? — пита набусито Вујковић.

Слободан Секулић ништа не рече, само је устао. Тада се на њега одједном сручише ови агенти. За неколико секунди био је обливен крвљу. Ни реч није проговорио. Онеовешћеног и премлаћеног, некуд га одведоше. После десетак минута вратише га поново у собу. С њим дођоше сви агенти. Нас све подигоше на ноте. Тражили су од Слободана Секулића да издвоји из групе у овој ооби ове оне који су били борци у његовом партизанском батаљону. Слободан је проштао кроз собу ништа, не говорећи и онда се вратио пред агенте и рекао:

— Ове људе не познајем. Од њих нико није био у мом батаљону.

Устаде Остоја Словић, партизан из Стапара, и вели:

— Ово је мој командант!.. Ја сам твој војник, друже команданте!..

Одмах после тога Секулића су наставили зверски да туку и убрзо га одвели из наше собе.

Неколико дана после тога чули смо да је стрељан. Више га нисмо видели.

На Бањици је настављен терор. Оваког дана по 20 — 30 људи извођено је на саслушавање. Враћали су се измучени, пребијени, унакажени. .. Агенти од наше групе нису добили података где је партизанска организација, ко су чланови Паргије, какву је функцију ко вршио, где је остало оружје. ..

Борисав ЈОКИЋ